

Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarının Edimsel Yeti Gelişimi Açısından Karşılaştırılması

A Comparison of Turkish and English Textbooks as a Foreign Language in Terms of Pragmatic Competence Development

Feryal ÇUBUKÇU*
Sercan ATAY**

Öz

Küreselleşme etkisiyle iletişimin daha kolay hale geldiği 20. yüzyılda dil öğretiminde de iletişime yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde ise iletişimsel yaklaşım dil öğretim yöntemlerinin merkezlerinden biri haline gelmiştir. İletişimsel yaklaşımın temel bileşenlerinden olan edimsel yetiye dair çalışmalar da bu doğrultuda gelişme göstermiştir ve alandaki yerini almıştır. İletişimsel yaklaşımın önemli bir parçası olan edimsel yeti, dünya üzerinde en yaygın öğretim malzemesi olan ders kitapları üzerinden incelendi. İngilizcenin yabancı dil olarak öğretimi kitapları, alanda en yaygın çalışmalara konu olduğundan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarını kıyaslamak amacıyla seçildi. Bu çalışma, İngilizce ve Türkçe ders kitaplarını edimsel yeti gelişimi açısından karşılaştırarak aradaki benzerlik ve farklılıkları saptamak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Edimsel yeti, iletişimsel yaklaşım, ders kitapları, yabancı dil öğretimi, söylemler.

Abstract

Studies on foreign language teaching aiming at communication development accelerated in the 20th century when transmission became easier due to globalisation. By the time it was 1970s, the communicative approach was already at the center of foreign language teaching methods. Studies on pragmatic competence, which is one of the fundamental components of the communicative approach, got the momentum parallel to those exercises. Pragmatic competence, which is one of the important aspects of the communicative approach, was examined through textbooks that are the most widespread teaching materials around the world. Being subject to the highest number of studies in the field, EFL books were chosen for comparison with Turkish as a Foreign Language books. This research was conducted so as to determine the differences and similarities by comparing Turkish and English textbooks in terms of pragmatic competence development.

Keywords: Pragmatic competence, communicative approach, textbooks, foreign language teaching, speech acts.

Giriş

Dil öğretim tarihine bakıldığında davranışçı yaklaşımlarla yalnızca dilbilgisi öğretimine dayanan öğretim modelleri daha sonra yerini kişilerarası iletişime dayanan modellere bırakmaya başladı. 70'li yıllara gelindiğinde ise yabancı dil öğretiminde 'iletişimci yaklaşım' benimsenmeye başlandı. Bu yaklaşımı oluşturan öğrenme kuramı, anlama ve kavramaya dayanan bilişsel öğrenme, dilbilimsel dayanağı ise edimbilimdir (Neuner ve Hunfeld, 1993, s.84).

Edimbilim, iletişimsel edincin bir bileşeni olarak yerini dil öğretimi alanında almıştır. Yabancı dil öğretiminde bir yandan dilbilgisi öğretilirken, öte yandan iletişim yetisinin kazandırılması gerekmektedir. Ancak her ikisinde de aynı başarının sağlandığı söylenemez. İletişim yetisinin kazandırılması daha zor gerçekleşmektedir. Çünkü bu yeti, erek dilin toplum ve kültürünün içinde birlikte yaşama ve sosyalleşme sürecinin bir ürünüdür. Bu sürecin farklı boyutlarını inceleyen dilbilimsel edimbilim, ruhbilimsel edimbilim ve toplumbilim edimbilim gibi çalışma alanları vardır. Bu üç alanın verilerinin çözümlenmesi ile dil öğretimine çok önemli yeni bakış açıları kazandırılmaktadır (Demirezen, 1991, s.282). Bu noktada iletişimde dil kullanımını, özellikle de tümcelerle kullanıldıkları bağlam ve durumlar arasındaki ilişkileri inceleyen edimbilim; sözcelerin yorumlanması, konuşanların söz eylemleri nasıl kullanıp anladıkları, tümce yapılarının konuşan ve dinleyen arasındaki ilişkiden nasıl etkilendiği gibi konuları ele alır (Richards, 1992, s.284). Edimbilimin bu tür çalışmalar sonucunda oluşturulan ilkelerinin yabancı dil öğretiminde uygulanması, iletişim yetisinin kazandırılmasını

* Prof.Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, cubukcu.feryal@gmail.com

** Okutman, Balıkesir Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, sercanatay39@gmail.com

amaçlamaktadır. Bunun da en uygun yolu günlük dil kullanımının ders kitaplarına girmesidir. Erek dil ülkesindeki yaşantıyı içeren özgün metinler ders kitaplarındaki yerini almalıdır. Böylece öğretmen, amaç-dili anadili olarak konuşanlarla, yabancı dil olarak konuşanlar arasındaki kullanım farklılıklarını saptayıp, öğrencilerine yardımcı olabilir (Boran, 2003, s.153).

Bu çalışmanın amacı, Türkçe ve İngilizce öğretimi üzerine yazılan kitaplardaki edimsel yetinin nasıl verildiğini karşılaştırarak incelemektir. Bu, bundan sonra yazılacak kitaplar için kılavuz niteliğinde bir çalışma olacaktır.

Edimsel Yeti

Zaman içerisinde çeşitli çalışmalarda yabancı dil öğretimi birbirinden farklı amaçlarla tasarlanmaya çalışılmıştır. Ancak 1960 ve 1970'lerden sonra küresel dalganın etkisini arttırmasıyla birlikte geleneksel yöntemler yetersiz kalmış ve yerini iletişimin ön plana çıkartıldığı yeni yöntem ve yaklaşımlara bırakmak durumunda kalmıştır.

1960'ların sonunda İngiliz uygulamalı dilbilimciler, durumsal olaylara dayalı olarak dil öğrenmenin gelecekte işlevsel olmayacağını gördüklerinde, geçmişteki dil öğretim yaklaşımlarının ilgilenmediği dilin bir başka temel boyutuna, dilin işlevsel ve iletişimsel gücüne yöneldiler (Richards ve Rodgers, 2002, s.153). Bu amaçla yapılan çalışmalarda yeni yaklaşımlar ortaya koydular. Harmer ve Richards ve Rogers, iletişimsel dil öğretiminin öğrencilerin iletişim kurma yetisini geliştirmeyi amaçlayan ve her türlü öğrenmeyi içine alacak biçimde genişleyerek bir çatı haline dönüşen bir yöntemden çok bir yaklaşım olduğunu söylemenin daha doğru olacağı noktasında birleşirler (Harmer, 2001, s.86; Richards ve Rodgers, 2002, s.172).

Bu bağlamda, işlevi temele alan bir yol benimseyen İletişimsel Yaklaşım, dilsel işlevleri gerçekleştiren çeşitli biçimlerin işlenmesine önem vermiş; öğrencilerin bağlaşıklık ve bağdaşıklık öğrenmesi için tümceüstü düzeyde ya da söylem düzeyinde alıştırmalardan yararlanmış ve hem sözlü hem yazılı iletişimde anlam söyleşmesini sağlamak için başlangıç düzeyinden itibaren dört dil becerisini de bütüncül olarak öğretmiştir (Larsen-Freeman, 2003, s.131). Daha ayrıntılı bakacak olursak Richards ve Rogers'ın (1986, s.71) iletişim yetisini tanımladığı ve dilbilgisel yetiler, edimbilimsel yetiler, söylemsel yetiler ve strateji yetilerinden oluşan sınıflandırmasına baktığımızda ise bunları aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür:

1. Dilbilgisi yetisi (linguistic competence): Farklı amaçlar ve işlevler için dili nasıl kullanacağını bilmek.

2. Söylem yetisi (discourse competence): Farklı metin türlerini (örneğin, anlatı, rapor, söyleşi, karşılıklı konuşma) nasıl oluşturacağını ve anlayacağını bilmek.

3. Yol-yordam yetisi (strategic competence): Karşısındakinde ya da kendi dilbilgisinde yetersizlikler olmasına rağmen iletişimi nasıl devam ettireceğini bilmek. (örneğin, farklı iletişim stratejileri kullanmayı bilmek).

4. Edimsel yeti (pragmatic competence): Ortama göre dil kullanımını nasıl değiştireceğini bilmek (örneğin, resmi ya da resmi olmayan konuşmaları ne zaman kullanacağını ya da sözlü iletişime karşı yazılı iletişime uygun dili nasıl kullanacağını bilmek).

5. Bu yetilere ek olarak Byram tarafından *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence* (1997) adlı kitabında uzunca tanımlanan "kültürlerarası" yetiyi (intercultural competence) de katmak gerekiyor. Byram'a göre bu yeti hedef toplumun kültürel değerlerini öğrenmenin de bir ihtiyaç olduğunu ortaya koyar ve bu amaçla öğretimde yer alması gerektiği savunulur.

Genel olarak sunulan sınıflandırmadan sonra daha da detaylı bakıldığında, konumuza esas olan edimbilim temel olarak dilin belirli bir bağlam içinde nasıl kullanıldığını ve dil kullanımının ilkelerini inceleyen yeni bir alan olarak adlandırılmaktadır (Levinson, 2000, s.27). Kansu-Yetkiner'e göre kökleri dil felsefesine ve genel dilbilimine dek uzanan edimbilim, sosyal bir insan davranışı olarak dil kullanımının gözlenmesi ve yorumlanmasını konu alanı edinmiştir (2009, s.1).

Edimbilim alanının gelişim tarihine bakıldığında, ortaya çıkışının ilk zamanlarında Kansu-Yetkiner'e göre J. L. Austin (1962) ilk kez bir dilde kullanılan sözcüklerin bilgi vermek üzere kodlanmış olsa da, iletişim sırasında insanların sözcüklerle bilgi sunmaktan çok eylem gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Bir başka deyişle, bir söz söyleyerek bir konuşmacı üç temel eylemi gerçekleştirir;

1. Düz söylem (locutionary act) bir söz söyleme eylemidir. Anamlı bir sözcenin söylenmesi ile gerçekleşir. Cümle özelliği gösteren herhangi bir yargı buna örnek teşkil eder: "Dün hava çok güzeldi." , "Çocuklar bütün gün koşular." gibi.

2. Edimsel eylem (illocutionary act) bir söz söyleyerek bir eylemin gerçekleştirilmesi, sözcenin gücünün eylem haline gelmesidir, söz vermek ya da uyarı bunlardan bazılarıdır. "Yarın sana yemek ısmarlayacağım." örneğinde olduğu gibi, düz bir yargıya ek olarak aynı zamanda bunun söz verme edimini de yerine getirdiğini görüyoruz. "Lütfen çimlere basmayınız." da düz bir yargıdan ziyade uyarıda bulunma eylemini yerine getirir.

3. Etki söylem (perlocutionary act) düz söyleminin belli bir dil kullanımı bağlamında dinleyici üzerinde yarattığı etkidir. "Telefonlarınızı sessize alınız." söylenen tarafından bir uyarı edimini yerine getirirken dinleyen için de davranış değişikliğine neden olur (Kansu-Yetkiner, 2009, s.13).

Konuşmacı tarafından oluşturulmuş bir yargının konuşmacının kendisi ve alıcı üzerindeki etkilerine ek olarak yargının maiyetinin dilbilimsel açıdan incelenmesi gerektiği fikri ilk olarak Austin tarafından ortaya sürülmüştür. Ondan sonra ise yine Kansu-Yetkiner'e göre Searl (1975) ve diğer dilbilimciler (Fraser, 1975; Bach ve Harnish, 1979; Crystal, 1992) söz eylemlerin sınıflandırılmasına ilişkin olarak çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Searl (1975)'ün sınıflamasını temel alarak şu şekilde bir ayrıma gitmişlerdir;

1. İddiacılar (assertives): Belirtilen önermenin doğruluğunu konuşmacının onayladığını ifade eden söz eylemlerdir. Bu ulamda kullanılan eylemler belirtme, önerme, şikayet etme, pekiştirme, iddia etme, bildirme, uyarmadır. "Çocuklar erken yatarlarsa zihinsel gelişimleri daha hızlı şekilde ilerler." cümlesi bir iddia cümlesidir.

2. Yönlendiriciler (directives): Dinleyeni bir eylem yapmaya yönlendiren söz eylemler olarak belirlenmiştir. Talepler, ricalar, davetler, meydan okumalar, yalvarmalar, cesaret gösterileri gibi. "Hadi gidip birer kahve içelim." cümlesi bir davettir ve yönlendirici bir etkisi vardır.

3. Zorlayıcılar (commissives): Bir konuşmacının geleceğe yönelik eylemler hakkında taahhütlerde bulunduğu söylemlerdir. Söz verme, tehdit etme, sorumluluk üstlenme, teklif etme gibi. "İşini bitirince sana bir yemek ısmarlayacağım." cümlesi bir söz verme edimidir ve geleceğe yönelik bir taahhüt olduğundan zorlayıcı gücü vardır.

4. Açıklayıcılar (expressives): Konuşanın ruhsal durum ya da davranışlarını gösteren söylemlerdir. Selamlama, özür dileme, tebrik etme, suçlama, iltifat etme, taziyede bulunma, affetme. "Çok değerli bir insandı, başımız sağolsun." cümlesi bir taziyedir ve ruhsal bir durumu ifade ettiğinden açıklayıcı bir edime sahiptir.

5. Bildiriciler (declaration): Yeni durumların oluşmasına yol açan söylendikten sonra koşulları değiştiren sözeylemler olarak tanımlanmıştır. Vaftiz etme, “Sizi karı koca ilan ediyorum” derken kullanılan “ilan etmek”, “Suçlu buldunuz”, derken kullanılan “Suçlu bulmak” sözcük öbekleri gibi (Kansu-Yetkiner, 2009, s.13-14).

Tüm bu çalışmalar edimsel yetinin dilin doğru kullanımında oynadığı role ışık tutmaktadır. Kasper’a (1997) göre edimsel yeti iletişim eyleminin kendisi ve uygulama yolları ile bağlama uygun konuşabilme yetisi olarak tanımlanabilir. Bu yetinin eksikliği kültürlerarası iletişimde aksamalara neden olabilir. Dilin bu doğrultuda öğrenimi bu yüzden hayatidir. Edimsel yeti öyle önemlidir ki eksikliği bir iletişimin tamamen bitmesine neden olabilir. Yanlış anlaşılmalara, ciddi iletişim hatalarına ve aktarılanın doğru yorumlanamaması sonucu iletişimin amaçlarını ortadan kaldırma gibi sorunlara neden olabilir (Kasper, 1997; Lin, 2008).

Bu sebeplerle bu yetinin ders kitaplarında aktarımı önem arz eder. Cunningsworth'a göre (1995) ders kitapları öğrencileri gerçek hayattaki iletişime hazırlayan bilgi kaynaklarıdır. Nunan öğretmenlerce tasarlanmış kitapların çok önemli olduklarını vurgular. Çünkü eğitim programı hedefleri amaçları belirleyip dilbilimsel ve uygulamalı kapsamı belirlerken ders kitapları bunların gerçek hayata yansımalarıdır. (1991, s.4). Dil öğretim ortamlarını ders kitaplarından yoksun olması düşünülemez. Bu noktada Hutchinson ve Torres’in aktarımlarına göre (1994), ders kitaplarının dil öğretiminin neredeyse evrensel bileşeni olduğunu söylerler ve hiçbir eğitim ortamının onlar olmadan eksiksiz kabul edilemeyeceğini belirtirler. Vasquez & Sharpless'a (2009) göre yaygın bir öğretim materyali olarak ders kitapları çokça önem arz etmektedir. Ancak, ders kitapları edimsel yetinin kazanımı açısından çok az bilgi sağlamaktadır. Daha da kötüsü, dilin yanlış kullanımlarının kaynağı bile olabilmektedirler. Sonuç olarak, ders kitaplarının dil öğretiminin bu denli önemli bir alanı olan edimsel yetiyi nasıl işlediği konusunda bir araştırma yapılmalıdır.

Sözü geçen ve yabancı dil eğitiminin önemli yapı taşlarından biri olan bu yetinin incelenmesinin gerekliliği üzerine bir çalışma hedeflendi. Türkiye Türkçesi yaklaşık 30 yıldır gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında yabancı dil olarak uzman kişilerce öğretilmektedir. Çok da kısa olduğu söylenemeyecek bu zaman diliminde, ileriye de atılması beklenen emin adımları da dikkate alınca yukarıda bahsedilen alanın öğretici çevrelerce ne denli önem arz ettiği konusu ön plana çıktı. Bunu yaparken de öğretim ortamlarının tamamlayıcısı niteliğindeki alan üzerine yazılmış ders kitaplarının incelenmesine karar verildi. Ders kitaplarının yabancı dil öğreniminde hem sınıf içi ortamlarda hem kişisel çabalarla öğrenimlerde küresel ölçekte ne denli önem arz ettiği açıklandı. Yapılan incelemelerde Türkiye sathında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda üzerine çalışılacak konu alanında hiçbir çalışma bulunamadı. Dünyada yabancı dil öğretiminde bu denli ön plana çıkarılmış bir alanın ülkemizde bu denli arka planda kalmış olması, Türkçe öğretim kitaplarının bu alanda ne tür eksiklikler barındırdığı gibi soruları gündeme getirdi ve bu alanda çalışmaya karar verildi.

Bu noktada şu soruları sormak gerekiyor:

1. Yabancılarla Türkçe öğretimi alanında yazılmış kitaplarda edimsel yeti konusu hangi seviyededir?
2. Yabancılarla İngilizce öğretimi alanında yazılmış kitaplarda edimsel yeti konusu hangi seviyededir?
3. Yabancılarla İngilizce ve Türkçe öğretimi kitapları arasında edimsel yetiye dair benzerlikler nelerdir?
4. Yabancılarla İngilizce ve Türkçe öğretimi kitapları arasında edimsel yetiye dair farklar var mıdır?

Yöntem

Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırma için alanında en çok kullanılan ve son yıllarda basımı yapılmış yabancı dil öğretim kitaplarından 2 adet İngilizcenin yabancı dil olarak öğretimi kitabı, 2 adet Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitabı seçilmiştir. Bu kitaplar seçilirken yapılacak çalışma için sağlıklı veri sağlayabilecek ve karşılaştırmalı çalışmaya katkı sunabilecek kurumsal kitaplar tercih edilmiştir. Bu amaçla Oxford Press yayınevinden çıkan *English File* (2013) ve Pearson yayınevinden çıkan *New Success* (2012) kitapları için B1 seviye olanları araştırma aracı olarak seçilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda ise TÖMER yayınevinden çıkan *Yeni Hitit 2* (2010) ve Papatya Yayıncılıktan *İzmir* (2015) kitapları yine B1 seviyede seçilerek incelenmiştir. Bu seçilen kitaplar satır satır taranıp kodlanarak madde analiz yöntemine (Creswell, 2008) göre istatistikler ortaya çıkarılmıştır.

Veri Çözümleme Teknikleri

Creswell'in (2008) yöntemine göre veriler, araştırmada kullanılacak kitaplardan kitaplar satır satır satır taranarak toplanacak ve madde analizi ile sonuçlar ortaya konacaktır. Satır satır tarama işleminde öncelikli olarak edimbilimsel bilgi içerip içermediklerine bakılacak ve daha sonra kitap tarafından verilmiş örnek cümlelerin Austin ve Searl tarafından geliştirilmiş söz eylem (speech acts) kuramına ne kadar uyup uymadıklarına bakılacaktır. Cümlelerin düzsöz eylem ve edimsel söz eylem olup olmadıklarını araştırmak için 21 altbaşlıktan oluşan edimsel söz eylem tablosu dikkate alınacaktır. Daha sonra incelenen söz eylem sayılarıyla çıkan sonuçlar iki araştırmacı tarafından orantılanacak ve yüzdelere ulaşılabilecektir. Uyuşum güvenilirliği .92'dir. Kitapların edimsel yeti gelişimini ne kadar dikkate aldığı ve bu konuda öğrenenlere ne kadar yardımcı olduğu çalışma sonunda netlik kazanacaktır.

Bulgular

Elde edilen bulgular 6 adet tablo üzerinde gösterilmiştir ve tablolar ayrı ayrı betimlenmiştir.

Tablo 1: Edimbilimsel bilgi içeren sayfalar

Ders Kitabı	Edimbilimsel Bilgi İçeren Sayfalar	Toplam Sayfa Sayısı	Edimbilimsel bilgi İçeren Sayfaların Yüzdesi
İngilizce Öğretim Kitapları			
<i>English File</i>	12	167	7.18
<i>New Success</i>	15	145	10.34
Türkçe Öğretim Kitapları			
<i>Yeni Hitit 2</i>	0	191	0
<i>İzmir</i>	0	168	0

Tabloya bakıldığında 167 sayfadan oluşan *English File* kitabında 12 sayfanın edimbilimsel bilgi aktarımında bulunduğunu ve bunun da % 7.18'lik bir orana karşılık geldiği görülüyor. *New Success* kitabında ise 145 sayfaya karşılık 15 sayfada edimbilimsel bilgiye yer verilmiştir. %10.34 lük bir oran elde edilen bu sonuç taranan 4 kitap arasında en yüksek değeri vermektedir. Örnek verecek olursak dilin doğru ve bağlamsal olarak uygun kullanımına yönelik *New Success* kitabının "Speak Out" bölümlerinde yönergeler verildiğini görüyoruz:

-No way!*

-Come off it!*

*very direct or perhaps rude for people you don't know well.

Bu örnekte, bu şekilde kullanılan dilin bazı durumlarda sakıncalı olacağı bilgisi verilerek edimsel açıdan doğru kullanım teşvik ediliyor. Yine başka bir örnekte:

-Direct questions can sound rude in English. So we often use indirect questions to make polite requests or to ask for opinions and information.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi hususunda basılmış kitaplara bakıldığında, *Yeni Hitit 2* toplamda 191 sayfadır ve edimbilimsel bilgiye rastlanmamıştır. Yine aynı şekilde *İzmir* kitabında da 168 sayfadan oluşmasına rağmen edimbilimsel bilgiye dair bir açıklama yoktur. Sonuç olarak sayfa sayısı olarak toplamda fazla olmalarına rağmen edimbilimsel bilgi içerme bakımından İngilizcenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarından geridedirler.

Tablo 2:Düzsözeylem (locutionary act) içeren yargıların toplam yargı sayısına oranı

Ders Kitabı	Düzsözeylem sayıları	Edimbilimsel yargı sayısı	Düzsözeylemlerin Yüzdesi
İngilizce Öğretim Kitapları			
<i>English File</i>	179	271	66.05
<i>New Success</i>	215	391	54.98
Türkçe Öğretim Kitapları			
<i>Yeni Hitit 2</i>	251	420	59.76
<i>İzmir</i>	128	212	60.37

İncelenen yargılar arasında edimsel eylem kategorisine dahil edilemeyen yargılar düzsözeylem kategorisine dahil edildi ve yukarıdaki sonuçlar elde edildi. Bu sonuçlara göre İngilizce kitaplarından *English File*'de 271 yargının 179'u düzsözeylem olarak kabul edildi ve %66.05'lik bir orana ulaşıldı. *New Success*'te ise bu oran 391'e karşılık 215 düzsözeylem ile %54.98 olarak karşılık buldu. Düzsözeylem kategorisine aşağıdaki örneklerle aynı nitelikleri gösteren örnekler dahil edildi:

-How often do you eat or drink it?

-Changing for the better?

Türkçe öğretimi kitaplarından *Yeni Hitit 2*'de incelenen 420 yargıdan 251 tanesi düzsözeylem olarak kabul edildi ve %59.76'lık sonuca ulaşıldı. *İzmir*'de ise 212 yargıya karşılık 128 düzsözeylem ile %60.37'lik bir puan elde edildi. Türkçe öğretimi kitaplarında aşağıdaki örnekler düzsözeylem olarak değerlendirildi:

-Neden unutuyoruz?

-İnsanların ihtiyaçları.

Tablo 3: Edimsel eylem (illocutionary act) sayılarının toplam yargı sayısına oranı

Ders Kitabı	Edimsel eylem sayıları	Edimbilimsel yargı sayısı	Edimsel eylem içerenlerin yüzdesi
İngilizce Öğretim Kitapları			
<i>English File</i>	92	271	33.94
<i>New success</i>	176	391	45.01
Türkçe Öğretim Kitapları			
<i>Yeni Hitit 2</i>	169	420	40.23
<i>İzmir</i>	84	212	39.62

Kitaplardan elde edilen bulgulara göre *English File* kitabından 271 adet yargı incelendi ve bunlardan 92 tanesi yukarıda tablo 2'de gösterilen edimsel eylemlerin içerisinde değerlendirildi. Yüzde olarak %33.94'lük bir sonuca ulaşıldı. *New Success* kitabında ise 391 yargı incelenirken bunlardan 176 tanesinin edimsel eylem kategorisine girdiği belirlendi ve %45.01 ile taranan kitaplar arasında en yüksek rakama ulaşıldı. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi kitaplarında şu örnekler edimsel eylem olarak değerlendirildi:

-Don't forget the chocolates.

-Let's go and have a dinner.

Türkçe öğretimi kitaplarından *Yeni Hitit 2*'de 420 adet yargı incelenirken 169 tanesinin edimsel eylem olduğu saptandı ve %40.23'lük bir sonuç elde edildi. *İzmir* kitabında ise incelenen 212 yargının 84 tanesi Tablo 2.'deki incelemeye dahil oldu ve %39.62'lik bir sonuca ulaşıldı. Aşağıdaki örnekler Türkçe öğretimi kitaplarında edimsel eylem kategorisinde değerlendirildi:

-*Aaa kek yapmıştım akşam, yemek ister misin?*

-*Konfor seviyorsanız arabayı seçin.*

İncelenen yargılara ve elde edilen sonuçlara bakıldığında kitapların dağılımına göre edimsel eylem içeren yargı oranları arasında çok büyük farklılıklar olmadığı saptandı.

Tablo 4: Edimsel Eylemlerin (illocutionary act) Ana Başlıklara Göre Sayıları

<i>İngilizce Ders Kitapları</i>				
	English File	Yüzde %	New Success	Yüzde %
İddiacılar	44	47.82	64	36.36
Yönlendiriciler	8	8.69	27	15.34
Zorlayıcılar	2	2.17	19	10.79
Açıklayıcılar	2	2.17	19	10.79
Bildiriciler	36	39.13	47	26.70

<i>Türkçe Ders Kitapları</i>				
	Yeni Hitit 2	Yüzde %	İzmir	Yüzde %
İddiacılar	63	37.27	26	30.95
Yönlendiriciler	39	23.07	10	11.90
Zorlayıcılar	20	11.83	8	9.52
Açıklayıcılar	23	13.60	20	23.80
Bildiriciler	24	14.20	20	23.80

Searl tarafından edimin türüne göre ait olduğu gruplardan yukarıda bahsedildi. Bu gruplara giren edimsel eylemlerin İngilizce ve Türkçe ders kitaplarında karşılaşılan örnekleri sayısal olarak Tablo 4'te ifade edilmiştir.

Tabloya göre *English File* kitabında %47.82 oranında iddiacılar, %8.69 oranında yönlendiriciler, %2.17 zorlayıcılar ve açıklayıcılar, %39.13 oranında da bildiriciler grubundan örnekler bulunmuştur. *New Success* kitabında ise %36.36 iddiacılar, %15.34 yönlendiriciler, %10.79 zorlayıcılar ve açıklayıcılar, %26.70 oranında ise bildiriciler grubunda örnekler bulunmuştur. Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarına baktığımızda ise *Yeni Hitit 2* kitabında; %37.27 iddiacılar, %23.07 yönlendiriciler, %11.83 zorlayıcılar, %13.60 açıklayıcılar ve %14.20 bildiriciler grubunda örnek cümle bulunmuştur. Son olarak *İzmir* kitabında; %30.95 oranında iddiacılar, %11.90 oranında yönlendiriciler, %9.52 oranında zorlayıcılar ve %23.80 oranında açıklayıcılar ve bildiriciler grubunda örnek cümleler bulunmuştur.

Tablo 5: Edimsel eylem (illocutionary act) türlerine göre İngilizce ders kitaplarından elde edilen bulgular

<i>İngilizce Ders Kitapları</i>				
	English File	Yüzde %	New Success	Yüzde %
Bahane Üretmek	11	11.95	2	1.13
Davet Etmek	1	1.08	6	3.40
Davet Kabulü	0	0	2	1.13
Davet Reddetmek	2	2.17	5	2.84
Dilekte Bulunmak	1	1.08	2	1.13

Düzeltilmek	6	6.52	4	2.27
İstek Kabulü	1	1.08	5	2.84
İstek Reddetmek	1	1.08	4	2.27
İzin Almak	2	2.17	5	2.84
Öneride Bulunmak	14	15.21	9	5.11
Özür Dilemek	1	1.08	5	2.84
Pişmanlık Belirtmek	1	1.08	14	7.95
Sipariş Vermek	0	0	0	0
Söz Vermek	0	0	7	3.97
Şikayet Etmek	17	18.47	48	27.27
Talep Etmek	4	4.34	12	6.81
Tanışmak	0	0	0	0
Tavsiye Vermek	11	11.95	5	2.84
Tehdit etmek	0	0	1	0.56
Teklif Etmek	0	0	2	1.13
Yönerge Vermek	19	20.65	38	21.59
Toplam	92	99.91	176	99.92

İngilizce kitaplarından elde edilen bulgular Tablo 5'te 21 başlık altında analiz edildi. Bunun sonucunda edimsel eylemlerin *English File* ve *New Success* kitaplarında farklı başlıklar altında yüzde kaçlık dilimlere karşılık geldiği saptandı. Tablo 4'te bulunan sonuçlarla toplamda yine aynı sonuçlara ulaşıldı. Tabloya baktığımızda her iki kitapta da "şikayet etmek ve bir yönerge vermek" edimlerinin diğer edimlere oranla daha fazla olduğu gözlemlendi. Buna karşılık "sipariş vermek, tanışmak ve tehdit etmek" konusunda incelenen örneklerde herhangi bir yargıya ulaşılamadı. Bu durum bize, sonuç bölümünde yapacağımız sosyokültürel saptamalar konusunda yardımcı olacaktır.

Tablo 6: Edimsel eylem (illocutionary act) türlerine göre Türkçe ders kitaplarından elde edilen bulgular

Türkçe Ders Kitapları	Yeni Hitit 2	Yüzde %	İzmir	Yüzde %
Bahane Üretmek	14	8.28	7	8.33
Davet Etmek	1	0.59	3	3.57
Davet Kabulü	1	0.59	0	0
Davet Reddetmek	3	1.77	0	0
Dilekte Bulunmak	21	12.42	10	11.90
Düzeltilmek	4	2.36	5	5.95
İstek Kabulü	1	0.59	1	1.19
İstek Reddetmek	4	2.36	1	1.19
İzin Almak	5	2.95	1	1.19
Öneride Bulunmak	11	6.50	10	11.90
Özür Dilemek	2	1.18	1	1.19
Pişmanlık Belirtmek	20	11.83	0	0
Sipariş Vermek	0	0	0	0
Söz Vermek	3	1.77	3	3.57
Şikayet Etmek	33	19.52	13	15.47
Talep Etmek	13	7.69	2	2.38
Tanışmak	1	0.59	0	0
Tavsiye Vermek	13	7.69	11	13.09
Tehdit etmek	4	2.36	3	3.57
Teklif Etmek	8	4.73	0	0
Yönerge Vermek	7	4.14	13	15.47
Toplam	169	99.91	84	99.96

Tablo 6'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarının 21 başlık altında edimsel eylemleri hangi oranlarda işlediği araştırıldı. Sonuçlara baktığımızda, Türkçe öğretimi kitaplarının her ikisinde de "bir dilekte bulunmak ve şikayet etmek" konusunda diğerlerine nazaran daha fazla örnek olduğu görülüyor. Ancak; "tanışmak, bir daveti kabul etmek ve sipariş

vermek" konularında her iki kitapta da örnekler bulunamadı. Bu konuda saptamalar sonuç bölümünde yapılacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya başlarken saptadığımız problem durumunu aşağıdaki araştırma sorularına dönüştürerek bu doğrultuda sonuçlara ulaşmak hedeflenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki soruların cevapları bulunmuştur.

1. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılmış kitaplarda edimsel yeti konusu hangi seviyededir?

Edimsel yeti konusunun yabancı dil olarak Türkçe veya yabancı dil olarak İngilizce öğretimi kitaplarında hangi seviyede nasıl işlendiği sorusunu cevaplamak için yapılan çalışmada edimsel yeti gelişimine dair Türkçe kitaplarında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Edimsel yeti gelişimine dair yapılan incelemede Tablo 1.'de gösterildiği gibi Türkçe öğretimi kitaplarında hiçbir bilgi bulunamamıştır ve hem *Yeni Hitit 2* hem *İzmir* kitapları bu konuda % 0'a denk düşmüştür. İletişimsel yaklaşımdan faydalandığı gözlenmişse de dilin uygun bağlamlarda doğru kullanımına yönelik bilgi bulunamamıştır.

2. Yabancılara İngilizce öğretimi alanında yazılmış kitaplarda edimsel yeti konusu hangi seviyededir?

Edimsel yeti konusunun yabancı dil olarak Türkçe ve yabancı dil olarak İngilizce öğretimi kitaplarında hangi seviyede nasıl işlendiği sorusuna binaen yaptığımız çalışmada edimsel yeti gelişimine dair İngilizce kitaplarında dilin belirli bağlamlarda nasıl kullanılması gerektiğine dair bilgiler bulunmuştur. Tablo 1.'de de gösterildiği üzere *Yeni Hitit 2* ve *İzmir* kitapları bu konuda hiçbir bilgi taşımazken, toplam sayfa sayılarına göre *English File* %7.18 ve *New Success* %10.34 ile bu alanda bilgiler içermektedir. Dilin yapısal olarak öğretimi dışında, iletişim amaçlı dil kullanımı konularında nezaket kuralları, doğrudan-dolaylı anlatım ve bunun durumlara uygunluğu gibi konularda fazladan bilgiler verildiği görülmüştür.

3. Yabancılara İngilizce ve Türkçe öğretimi kitapları arasında edimsel yetiye dair benzerlikler nelerdir?

Çalışmaya başlanırken öncelikle edimsel yeti gelişimine dair genel anlamda açıklamalar olup olmadığına bakıldı. Bunun sonucunda yabancılara İngilizce öğretimi kitaplarının bu konuyu dikkate aldığı gözlenirken, yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında bu konuda bir açıklamaya rastlanılmadı.

Daha sonra kitaplardan alınan örneklerden en az bir edim bildiren yargılar incelemeye alındı. Bunun yapılmasındaki amaç, edimsel eylemlerin öğretimde etkin kullanılabilen yargılar olabileceği ve bu yönde kullanılacak bir dilin öğretim ortamlarında faydalı olabileceğinin düşünülmesiydi. Yabancılara İngilizce ve Türkçe öğretimi kitaplarında incelenen yargılara bakıldığında içerisinde bir edim bulunan yargı sayıları ve oranları arasında sayıca bazı farklar olduğu görülmektedir. İngilizce öğretimi kitaplarında *English File*'da edimsel eylem olarak toplamda 92 yargı incelenmişken, *New Success* kitabında ise 176 örnek incelenmiştir. Türkçe kitaplarında ise *İzmir* kitabında toplamda 84 yargı edimsel eylem olarak değerlendirilirken, *Yeni Hitit 2* kitabında 169 yargı edimsel eylem olarak incelenmiştir. Sonuçlara baktığımızda ise İngilizce öğretimi kitaplarında edimsel eylem oranı %40.48 iken, Türkçe öğretimi kitaplarında bu oran %40.03 olarak saptanmıştır.

4. Yabancılara İngilizce ve Türkçe öğretimi kitapları arasında edimsel yetiye dair farklar var mıdır?

Araştırmaya başlarken sorduğumuz sorulardan biri de yabancılara Türkçe ve İngilizce öğretimi kitapları arasında edimsel yeti gelişimine dair farkların olup olmamasıydı. Bu bağlamda, yabancılara İngilizce öğretimi kitaplarında edimsel yeti ve dilin kullanımına dair bilgiler mevcut iken, yabancılara Türkçe öğretim kitaplarında bu tarz bilgilere rastlanmamıştır.

İngilizce öğretimi kitapları edimsel yetiyi dikkate alarak iletişimin oluşabileceği herhangi bir ortamda kullanılacak doğru yapılara ek olarak bağlama uygun yapının da kullanılması gerektiğini öğretmeyi hedeflemiştir ve bu alanda kitaplarda bilgiler mevcuttur. Nezaket kuralları, kişiye ve duruma göre konuşma şekilleri, doğru soru sorma kalıpları, biriyle tanışırken yahut karşılaşıldığında hangi şekillerde selamlaşmaların yapılması gerektiği..vb konuların öğretimi amaçlanmıştır. Ancak Türkçe öğretimi kitaplarına baktığımız zaman dilin dilbilgisi kurallarına uygun olarak kullanımının ötesinde bağlamlara göre dil öğretimi konusu B1 seviye kitaplarda dikkate alınmamıştır. Hangi durumlarda ne tarz dil kullanılması gerektiğine dair açıklamalar yapılmamıştır.

Bir başka inceleme alanı olan edimsel eylemlerin ne şekilde işlendiğine dair yapılan araştırmada incelenen yargı bakımından benzerlikler söz konusudur. Ancak İngilizce kitaplarında yönerge vermeye yönelik kullanılan edimsel eylemler *New Success* kitabında %21.59 gibi bir oranla en yüksek orana sahiptir. Türkçe kitaplarında ise % 12.42 ile *Yeni Hitit 2*'de bir dilekte bulunmak edimsel eyleminin görece daha yüksek olduğu gözlenmiştir. İngilizce kitaplarında yönerge verildiğine dair aynı zamanda açıklamalar bulunurken, Türkçe kitaplarında yapılan eylemin bir dilek eylemi olduğu ve bir edime karşılık geldiğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Çalışmanın özetine bakıldığında, giriş aşamasında kitapların satır satır taranması işlemi gerçekleştirildi. Bunu yaparken yarım bırakılmış örnek ve alıştırmalardan ziyade tam olarak kurulmuş yargılar dikkate alındı ve seçim bu doğrultuda yapıldı. Öncelikle kitaplarda edimsel yetiye dair farkındalık yaratabilecek açıklamaların olup olmadığına bakıldı ve buldukları takdirde yüzde kaçlık bir orana karşılık geldiklerini saptamak adına betimleyici tablolar oluşturuldu. Bu ilk aşamada amaç örneklerden ziyade bir üstdil sayesinde edimsel yeti gelişimine katkıda bulunulmaya çalışılıp çalışılmadığını ortaya koymaktı. Bunun sonucunda yukarıda bulgularda gösterildiği üzere İngilizce kitaplarının bu alanda açıklamalara yer verdiği görülürken Türkçe kitaplarda bu yönde bir çalışmaya rastlanılmadı.

Daha sonra ise araştırmaya dahil edilecek örnek yargılar her kitaptan hiçbir atlama yapılmadan toplandı. Bunun sonucunda İngilizce öğretimi kitaplarında toplamda 662 örnek incelenirken Türkçe öğretimi kitaplarında toplamda 632 örnek incelendi. Buradaki amaç düzsözeylemler ile edimsel eylemlerin ayrıştırmasını yapmaktı. Bunun sonucunda da İngilizce öğretimi kitaplarında ve Türkçe öğretimi kitaplarında incelenen örnek sayıları farklı gibi görünse de yoğunluk açısından benzer yüzdelere ulaşıldı. Kitaplarda kullanılan dilde benzer oranlarda edimsel etkinin var olduğu tespit edildi. İngilizce kitaplarda %40.48 iken yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında %40.03 olarak saptandı.

Araştırmanın devamında konumuz alanına girecek olan edimsel eylemler daha detaylı bir incelemeye alındı. Bu amaçla Searl tarafından oluşturulan 5 ana gruptan hangi grup altında değerlendirilebileceklerine bakıldı. İddiacılar, yönlendiriciler, bildiriciler, zorlayıcılar ve açıklayıcılar gruplarında oransal dağılımların nasıl olduğu araştırıldı ve bulgularla sonuçlar betimleyici tablolarda gösterildi. Bu kapsamda aşağıdaki gibi örnekler çıkarılarak toplam elde edilen bulgular üzerinden oranlar hesaplandı.

Araştırmanın devamında ise 21 başlık altında daha da özele inilerek incelenen yargıların hangi edimsel eylem türüne örnek teşkil edebilecekleri değerlendirildi. Bunu yaparken kapsamlı bir çalışma şablonu olan ve Heidi Vellenga tarafından *Learning Pragmatics from ESL&EFL Books: How Likely?* (2004) adıyla yapılmış araştırmanın tabloları kullanıldı. 21 başlık altında edimsel eylemlerin türlerine göre yüzdelik dağılımları ortaya konarken İngilizce ve Türkçe kitapları arasından hangi edimsel yapıların farklı ya da benzer oranlarda kullanıldıklarına bakıldı. Bu noktada ilginç sonuçlara ulaşıldı. Kitaplar tasarlanırken kullanılan dil, hedef kültür açısından da bazı sezdirmelerde bulunur. Bir toplumda neyin görece daha önemli olduğunu kullanılan dil doğrultusunda az çok saptayabiliriz. Bu sebeple yargıların taşıdıkları edimlerin ortaya konması bize bu konuda yol gösterici olmaya adaydır. Ulaşılan sonuçlara baktığımızda:

a. İngilizce öğretimi kitaplarında "yönerge vermek ve şikayet etmek" edimlerinin görece daha yüksek oranlarda kullanıldığı saptandı. Buna karşılık Türkçe öğretimi kitaplarında ise dilekte bulunmak ve şikayet etmek edimlerinin yüksek olduğu sonucuna varıldı. Demek ki B1 seviyede tasarlanan kitaplarda şikayet etmek edimi kazandırılması gereken bir yeti olarak ön plana çıkmaktadır. Bu seviyede iletişim kurması beklenen bireylerin gireceği toplumda şikayet etmeye ihtiyaç duyacağı ortamlar olabileceği varsayılarak bu dilsel yetinin kazandırılması amaçlanmış olabilir. Buradan Türk ve İngiliz toplumlarının şikayet etme mekanizmasını toplumda oturtarak bireysel hakların önünü açma eğilimi gösterdiği söylenebilir ve hedef dili öğrenen birey üzerinde bu durum kolaylaştırıcı bir etki yapabilir.

b. İngilizce öğretimi kitaplarında "sipariş vermek, tanışmak ve tehdit etmek" edimlerinden örneklere rastlanılmamıştır. Türkçe kitaplarında ise tanışmak, bir daveti kabul etmek ve sipariş vermek edimlerine dair örnekler bulunamamıştır. Tanışmaya dair iki kitapta da bir eğilim olmaması kitabın B1 seviye olmasıyla ilgili olabilir. Tanışmak edimi daha çok giriş seviye kitaplarda olması beklenen bir durumdur. Ancak bir tehdit ediminin olmayışı İngiliz toplumunun daha hoşgörülü bir toplum olduğu konusunda algılamalara neden olabilir ve bu bir kazanımdır. Bununla birlikte bir davete teşvik etmeye dair örneğin Türkçe kitaplarında olmayışı da Türk toplumu algısı açısından olumsuz bir etkiye neden olabilir.

Kullanılan dil, iletişim aracılığıyla dahil olunacak topluma dair ön bilgiler sunabilir. Bu sebeple yukarıdaki nedenler dikkate alınarak doğru kurgulanmış bir dil aracılığıyla yazılacak ders kitapları, Türkçe dilinin daha doğru öğrenilmesinde ve Türk toplum algısının daha doğru şekillenmesinde katkı sunacaktır. Bu sebeple, yapılan bu çalışma geliştirilerek bu alana daha fazla önem verme ihtiyacı mevcuttur.

Tüm bunların ötesinde, yukarıdaki araştırmaları yaparken ortaya konulmak istenen şudur: edimsel eylemler basit bir yargıdan ziyade aynı zamanda bulunduğu bağlam ve ortam içerisinde bir edime de karşılık geldikleri için dil öğretiminde etkin olarak kullanılabilirler. Sınıf içi oluşturulmuş yapay yahut doğal ortamlarda söylenen sözün aynı zamanda eylemsel olarak bir anlam ifade ettiğini bilerek bu işi yapmak kalıcı davranış değişikliğine karşılık gelen öğrenme üzerinde olumlu etki yapacaktır. Yaparak öğrenme şeklinde, yaparak bir yargıyı sözel olarak ifade etmek, bedeni eşgüdümse olarak kullanılabildiği için kalıcı olmak konusunda daha etkili olacaktır. Öğretim ortamları bu şekilde tasarlandığı takdirde öğrenme üzerinde olumlu etkilerin olacağı öngörülmektedir. Öğreticinin bu alanda aydınlatılması gerekliliği de bu zaman kadar yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur. Türkiye'de yabancı dil öğretimi yapan öğretmenler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda hazırlanan yüksek lisans ve doktora çalışmalarında öğretmenlerin edimsel yetiye dair farkındalıklarının yeterli seviyede olmadığı gözlenmiştir (Akyol ve Yavuzkurt, 2016). Bu düşük farkındalık sayesinde yukarıda öneminden bahsedilen yapıların aktarımında da sıkıntılar yaşanmaktadır. Böylesi kolaylaştırıcı etkisi bulunan edimsel eylemlerin öğreticilerce de dikkate alınmasına yönelik öğretmene rehber kitaplarda bilgiler bulunması faydalı olacaktır. Tüm

bunlar öğreticinin edimlere uygun sınıf içi/dışı ortamlar düzenlemesi açısından kolaylaştırıcı bir adım olacaktır.

Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda söz eylemlerin öğretmen ve öğrenci düzeyinde araştırıldıkları tespit edilmiştir. Yukarıda bahsedilen yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez çalışmalarında da söz eylem öğretimi konusunda benzer düşük sonuçlarla karşılaşmıştır. Bu çalışma öğretmen ve öğrenciyi ortak bir zeminde buluşturan ve dünya genelinde yaygın öğretim ekipmanı olarak kullanılan ders kitaplarını temel alarak hazırlanmıştır. Bu alanda yapılmış bu yönlü bir çalışma olmadığı için bu yüksek lisans tezi bundan sonra yapılacak çalışmalarda ulaştığı sonuçla yol gösterici bir konumda olacaktır.

Kaynakça

- Akyol, B. & Yavuzkurt, T. (2016) Türkiye’de lisansüstü tezlerde eğitim denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 908-926
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford: Oxford University Press.
- Bach, K. & Harnish R.M. (1979). *Linguistic communication and speech acts*, Cambridge, Mass: MIT Press.
- Boran, G. (2003). Pragmatics in EFL teaching. Selçuk Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 139-154.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. California: SAGE Publications.
- Crystal, D. (1992). Introducing linguistics, *Penguin*, 18(1), 77.
- Cunningsworth, A. (1995) *Choosing your textbook*. Oxford: Macmillan Heinemann.
- Demirezen, M. (1991). Pragmatics and language teaching. Hacettepe Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 281-287.
- Fraser, B. (1975). Hedged performatives, (P. Cole ve J. L. Morgan ed.), *Syntax and semantics*, 3, New York: Academic Press.
- Günay, V.D. (2015). *İzmir*. Papatya Yayıncılık: İstanbul.
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Harlow: Longman ELT.
- Hutchinson, T. & Torres, E. (1994). The textbook as agent of change. *ELT Journal* 48(4), 315-328.
- Kansu-Yetkiner, N. (2009). *Çeviribilim edimibilim ilişkisi üzerine*, İzmir:İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Kasper, G. (1997). Can pragmatic competence be taught? *Second Language Teaching & Curriculum Center*, 6, 1-10.
- Latham-Koenig, C., Oxenden, C. (2013). *English File*. Oxford Press : Oxford.
- Larsen-Freeman, D. (2003). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Levinson, S.C. (2000). Pragmatik. *Konzepte der Sprach Literaturwissenschaft*. Neu Übersetzt von M. Wiese. Herg: P.Eisenberg/H.Kiesel. Niemeyer: Tübingen
- Lin, M.X. (2008). Pragmatic failure in intercultural communication and English teaching in China. *China Media Research*, 4(3), 43-52.
- McKinlay, S. & Hastings, B. (2012). *New Success*. Pearson Press: Harlow
- Neuner, G, & Hunfeld, H.(1993). *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts*. Fernstudieneinheit 4. Berlin: Langenscheidt.
- Nunan, D. (1991). *Language teaching methodology*. Upper Saddle River, NJ: Printice Hall.
- Richards, J., Rodgers, S.T. (1986). *Approaches and methods in language teaching*. CUP. Cambridge: Cambridge University Press.

-
- Richards, J. C. (1992). *Dictionary of language teaching and applied linguistics*. Longman. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An Essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press
- Uzun, N.E. (2008). *Yeni hitit 2*. Ankara : TÖMER Yayıncılık.
- Vasquez, C. & Sharpless, D. (2009). The role of pragmatics in the master's TESOL curriculum: Findings from a nationwide survey. *TESOL Quarterly*, 43(1), 5-28.
- Vellenga, H. (2004). Learning pragmatics from ESL & EFL textbooks: How likely? *TESL-EJ*, 8(2), 1-18
-